

Издаје  
Издавачко предузеће

**GlosarijuM**

За издавача  
Милан ЖАМАЦ  
Директор

Одговорни уредник  
Младен КРВАВИЦА

Уредник  
Катинца БОБАР

Секретар редакције  
Весна СТАНИЋ

Претплатна  
Драган ТРАЈКОВИЋ

Уређивачки одбор  
Проф. др Мирослав ВРХОВШЕК,  
Савезни суд  
Др Зоран ИВОШЕВИЋ  
Миливоје ИКОНИЋ, Привредни суд  
у Београду  
Драган КАЛАБА, судија Оштинског  
суда у Гучи  
Мр Драган КЛЕПИЋ, "Азробанка"  
у Београду  
Младен КРВАВИЦА, "Глосаријум"  
Вера КУСОВАЦ, Министарство за  
рад, борацка и социјална питања  
Републике Србије  
Драган ОБРАДОВИЋ, судија Окружног  
суда у Ваљеву  
Др Здравко ПЕТРОВИЋ, Војно  
правобранилаштво у Београду  
Љубодраг ПЉАКИЋ, Врховни суд Србије  
Др Божидар РАИЧЕВИЋ, научни савјетник  
Економског института у Београду  
Проф. др Гордана СТАНКОВИЋ, Правни  
факултет у Нишу  
Проф. др Андреј ПРИМЕРМАН,  
Универзитет "Браћа Караџић"  
Др Небојша ШАРКИЋ, адвокат  
из Београда

Стручни редакцијски колеџијум  
Милан ЖАМАЦ, "Глосаријум"  
Др Зоран ИВОШЕВИЋ  
Младен КРВАВИЦА, "Глосаријум"  
Др Здравко ПЕТРОВИЋ, Војно  
правобранилаштво у Београду  
Др Небојша ШАРКИЋ, адвокат  
из Београда

Адреса редакције  
11001 Београд, Краљевића Марка 1  
П. факс 161  
Тел. 623-879, тел./факс 182-163  
Жиро-рачун: 40801-603-4-26752  
ИП "Глосаријум" Београд

Годишња претплата за 2000. годину  
износи 3.695,00 дин.

Компјутерски слоџ  
Весна СТАНИЋ, ИП "Глосаријум",

Штампа  
"ВЕДЕС", Београд

Претплативање текстовима само уз  
исмену сагласности Редакције

**ИЗБОР**

ISSN 0354-3226

# СУДСКЕ ПРАКСЕ

СТРУЧНО-ИНФОРМАТИВНИ ЧАСОПИС

Година VIII

Београд, мај 2000.

број 5

ФАКУЛТЕТ ЗА  
ПОСЛОВНО ПРАВО  
У БЕОГРАДУ  
- Б И Б Л И О Т Е К А -

## САДРЖАЈ

### ТЕМА БРОЈА

#### Драган ОБРАДОВИЋ

Притвор и дозвољеност жалбе на решење о одређивању  
притвора - - - - - 5

### ЧЛАНЦИ

#### Мр Никола МИХАИЛОВИЋ

Материјална одговорност у Војсци Југославије - - - - - 7

#### Др Небојша ШАРКИЋ и Драган РАШИЋ

Извршење судских одлука донетих у парници из радног  
односа - - - - - 11

Др Наташа МРВИЋ-ПЕТРОВИЋ и др Здравко ПЕТРОВИЋ  
Накнада штете настале на возилу - - - - - 15

#### Боривоје ЖИВКОВИЋ

Могућности понављања у извршном поступку - - - - - 24

### ИЗБОР СУДСКЕ ПРАКСЕ

Уставни судови - - - - - 30

Општа надлежност судова - - - - - 41

Привредни спорови - - - - - 60

НОВИ ПРОПИСИ ЗА ВАШУ ПРАКСУ - - - - - 65

ПРЕКРШАЈНА ПРАКСА - - - - - 66

СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И МИШЉЕЊА СУДОВА - - - - - 67

МИШЉЕЊА МИНИСТАРСТВА ЗА РАД, БОРАЧКА И

СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА - - - - - 69

МИШЉЕЊА САВЕЗНОГ МИНИСТАРСТВА ЗА

ФИНАНСИЈЕ - - - - - 71

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ - - - - - 72

ИНДЕКС ОДЛУКА - - - - - 73

# ИЗВРШЕЊЕ СУДСКИХ ОДЛУКА ДОНЕТИХ У ПАРНИЦИ ИЗ РАДНОГ ОДНОСА

## Опште разматрање

У реформи југословенског законодавства, потпуно неоправдано, Закон о извршном поступку још није обухваћен. Ова чињеница има несагледиве последице за функционисање правног система. Постојећи Закон о извршном поступку ЗИП донет је 1978. године у процесу снажног утицаја самоуправног социјалистичког права у Југославији. Основне карактеристике овог закона су свакако претерана заштита дужника, хуманост поступка вођења извршног поступка али и непотребно компликован систем извршења судских одлука.

Посебно негативна карактеристика закона свакако лежи у чињеници што он не садржи посебне одредбе о посебним поступцима. Овде пре свега мислимо на извршење одлука у парницама из радног односа али и у другим посебним поступцима као што су нпр. патернитетски спорови, спорови из хипотекарних потраживања и сл.

У најављеним изменама закона о извршном поступку свакако треба очекивати да се приоритетно закон усагласи са фактичком правном ситуацијом, да се терминолошки "очисти" од непримерених израза и непостојећих института али свакако треба очекивати и дубљу реформу која ће заштитити повериоца са обзиром на његово јаче право, обезбедити му одмах спровођење извршења уз наравно остављање права дужнику да улаже правна средства којима ће доклевати неко од својих права (при-

говор или жалба или посебне тужбе: опозициона, излучна или разлучна тужба). Нови закон свакако би морао посебно да третира и питања извршавања судских одлука из парнице из радног односа са обзиром на чињеницу да одређене специфичности ових парница морају бити исказане у односу на класичан поступак извршења.

## Извршна исправа

Одредбом члана 17. Закона о извршном поступку детаљно се разрађује шта се сматра извршном исправом. То су: пресуда, одлука, решење, платни и други налог редовних судова, изабраних судова као и судско поравнање закључено пред тим судовима. Неопходно је да одлука садржи кондемпнаторност, дакле налог за чинидбу, одлука извршна ако је протекао рок за добровољно извршење који износи 15 дана, ако законом није што другачије одређено.

Судска одлука се може извршити ако су у њој назначени: поверилац и дужник, предмет, врста, опис и време извршења обавезе. Оваква законска формулација трпи одређена одступања нпр. ако је судском одлуком назначено исељење одређеног лица из стана или просторије, са свим лицима и стварима (суд не мора појединачно набрајати све ствари које се налазе у стану већ се тзв. теоријом проширене правноснажности одлука спроводи исељењем тог лица) али и свих других лица и ствари из наведеног стана. У пракси постоје и други случајеви када извршење није потпуно одређено али је исто одредиво. То су случајеви када се код законског издржавања или других видова наплата одређује

извршење до износа од 1/3 зараде или када се извршење спроводи до нивоа најниже дозвољене зараде у републици и сл. Овакви правни стандарди помажу у поступку извршења мада се са њима увек мора поступати веома обзириво, јер могу бити предмет грешке или злоупотребе.

Закон предвиђа поједине случајеве када се извршење може спроводити и пре правноснажности јер је суд својом одлуком привремено разрешио одређени спор било из разлога хитности поступка, или ради спречавања ненадокнадиве штете. У овој материји то је најчешће случај враћања радника на рад до коначне одлуке суда како би се обезбедила егзистенција радника или његове породице а до коначне судске одлуке.

## Извршење над новчаним потраживањима

Извршење над новчаним потраживањима представља најчешћи вид спровођења извршења одлука у парницама из радног односа, што је сасвим разумљиво када се има у виду да је новац најчешћи вид плаћања те да се и већина правних послова утврђује или исказује кроз новчане еквиваленте. То су углавном спорни односи који проистичу из повреде права радника на исплату плата зајемчене зараде, других примања (регрес, топли оброк, превоз), новчане накнаде због претрпљене или учињене штете и слично. У свим оваквим случајевима одлука суда изражава се у новцу који је дужник у обавези да исплати повериоцу у одређеном року. У случајевима неизвршења добровољно, одлуке се спроводе по правилима

\* Др Небојша Шаркић и Драган Рашић, адвокати из Београда

извршног поступка пред редовним судом и то дозволом извршења те достављањем решења којим се дозвољава извршење странкама (повериоцу и дужнику). Дужник има право улагања приговора а у случају одбијања истог и жалбе, када је извршни поступак правноснажан. Средства дужника по правилу се воде на рачуну код Завода за обрачун и плаћање или послоне банке те се извршење може спроводити и доставом решења овим институцијама. У свим случајевима новчано потраживање мора бити назначено и прецизно као и да ли повериоцу припадају друга права нпр. камата, по којој стопи, од када до када или трошкови парничног и извршног поступка и сл. По правилу оваква извршења спроводе се брзо и без већих проблема.

Тешкоће настају када се суд послужи одређеним правним стандардом или одређеном формулацијом (просечно примање, зајамчено примање, једна половина укупних примања и сл.). У оваквим случајевима извршни суд је у активној улози спровођења извршења али не може, и не сме, прекорачити своју границу којом је ограничен да "не суди", већ само спроводи извршење. Ипак, чешћи су случајеви недовољно активне улоге извршног суда јер и када би могао да утврди износе, одређује вештачења или упућује дужника да у посебној парници доказује недопустивост извршења. Ово утиче на оправдане приговоре неефикасности извршног поступка у овој области.

Због тога је изузетан значај да парничне судије када доносе одлуке утврде прецизне износе као и друга права која се исказују у новцу.

### Извршење одлука о изреченим дисциплинским мерама

Осим најстроже мере престанка радног односа закон познаје и новчану казну као дисциплинску меру.

Радник у поступку пред парничним судом може тражити да се поништена незаконита одлука која му је изречена, дисциплинска мера новчане казне, спроведе тако што ће му се вратити износ који му је одузет. У том случају изрека

одлуке састоји се из два основна дела. У првом делу усвојиће се тужбени захтев тужиоца и поништити одлука туженог којом је тужиоцу изречена дисциплинска мера новчане казне а потом дати налог туженом да, у року од 15 дана под претњом принудног извршења, врати тужиоцу незаконито одузети новац. У извршном поступку оваква одлука спроводи се по општим правилима извршавања на новчаним потраживањима.

### Извршење одлука о враћању радника на рад

Због изузетног значаја ове врсте спорова ЗИП посебно третира извршавање одлука о враћању радника на рад. Из истих разлога ова материја ужива и посебну дисциплинску, прекршајну и кривично правну заштиту. Законодавац је стимулисао добровољно извршење о враћању радника на рад код послодавца али и предвидео низ мера за неизвршавање оваквих одлука што је разумљиво када се има у виду карактер права из радног односа и чињеница да је право на рад једно од основних права које гарантују Устав и Закон. ЗИП релативно добро и целовито разрађује ову материју али се ипак у пракси јављају одређене тешкоће. Средство извршења представља незаменљива радња која мора бити усмерена на враћање радника на рад и његову реинтеграцију у процес производње. Под појмом реинтеграције радника подразумева се повратак радника у предузеће и његово поновно укључивање у радни однос. Чињеница, да је судском одлуком поништена одлука послодавца о изреченој дисциплинској мери престанка радног односа практично значи да та одлука никада није ни донета те се мора успоставити правни континуитет радног односа. То значи да послодавац не треба ништа поново да одлучује нити да се спровођење одлуке условљава било којом радњом послодавца. Ово успостављање претходног стања подразумева враћање на исте или сличне послове на којима је радник радио, који одговарају његовој стручној спреми и радној способности. Реинтеграција значи и стварни почетак рада а не само доношење појединачног акта – решења о раду.

Не постоји потреба за доношењем било каквих других одлука којима ће се раднику признати и друга права из радног односа као што су нпр. исплата зараде за период у коме радник није радио, признавање и упис права у радну књижицу или уплата доприноса надлежним фондовима пензијског и инвалидског осигурања.

Дужник наравно може бити ослобођен ове одговорности уколико докаже да је радник у међувремену засновао други радни однос, да је остваривао зараду по неком другом основу или да су му ова права призната радом код неког другог послодавца. Свакако да би најцелисходније било када би парнични суд својом одлуком којом поништава одлуку о изреченој мери престанка радног односа одмах и утврдио обавезу дужника: да повериоца врати на рад, да му исплати неисплаћену зараду, да му призна друга права из радног односа и сл. Оваква одлука била би једноставнија за извршење а радник не би био доведен у позицију да у извршном поступку тешко остварује своје право.

### Извршење одлука из области заснивања радног односа и распоређивање радника

У овој врсти материје суд је ограничен само на утврђивање ваљаности поступка и то да ли је изабрани кандидат испуњавао законом предвиђене услове или услове који су предвиђени аутономним правом. Суд дакле не може одлучивати ко ће бити примљен у радни однос нити може наложити туженом да закључи уговор о раду са било којим лицем па ни повериоцем. У том смислу суд ће у парничном поступку одлучити да ли поништава одлуку о избору или распоређивању зато што одређени радник није испуњавао тражене услове, односно зато што није испоштована законом предвиђена процедура. Драстичан пример би био када би се на послове лекара примило лице са вишом медицинском школом што подразумева незаконитост пријема и поништај овакве одлуке. Извршење оваквих одлука спроводи се применом одредбе члана 225. ЗИП-а, односно спровођењем незаменљиве радње коју може извршити само дужник.

## Извршење одлука из стамбене материје

Иако ова материја не спада у класичну парницу из радног односа, иако се број ових спорова у судовима из опште познатих разлога драстично смањило, с обзиром на значај истих сматрамо неопходним да се и ово питање обради. Прва група спорова односи се на процедуру доношења одлуке о додели станова. Суд утврђује да ли је одлука донета законито или не и да ли исту треба поништити или не. Друга група питања везује се за то да ли лице коме је стан додељен има на то право или не. У оба случаја суд доношењем одлуке којом се поништава одлука о додели стана практично разрешава спор јер се подразумева да лице коме је поништена одлука о додели стана станује у истом стану без правног основа те ће се према њему спровести поступак иселења.

Следећа група спорова односи се на захтеве послодавца на раскид уговора о трајном закупу због неког од законских услова као што су некоришћење, неадекватно коришћење и неплаћање закупнине.

У свим овим случајевима извршни поступак спроводи извршење након правноснажности извршног решења а по општим правилима која важе за иселење, односно испражњење просторија.

## Утврђивање повреде права

Закон о извршном поступку нема специфичне одредбе за ову област. Спровођење извршења када је раднику повређено неко право и то буде констатовано у парничном поступку омогућује се кажњавањем послодавца према одредбама о незаменљивим радњама које може извршити само дужник.

## Привремене мере

Привремене мере могу се изрицати у парничном или извршном поступку. Њихова је сврха да се обезбеди заштита права радника до окончања поступка када он докаже да постоји хитност и потреба за доношењем овакве одлуке или када му се може нанети ненадокнадива штета.

Најчешћи пример је заправо доношење привремене мере вра-

ћање радника на рад јер ће суд омогућити да радник за себе и своју породицу обезбеди egzистенцију. Овакво решење је добро јер у случају да радник успе у спору послодавац неће бити оптерећен исплатама неисплаћеног дела зараде за време у коме је радник био ван радног односа. Ипак суд мора бити обазрив јер се привременом мером не сме инсистирати да се врати радник на послове на којима је радио нпр. у случајевима када је радник који је радио као благајник у дисциплинском поступку оглашен одговорним за злоупотребе. Суд може вратити радника на друге послове који неће бити директно везани са пословима на којима је тада радио а до коначне одлуке суда.

## Извршење одлука у којима је радник дужник

Теорија права разликује парницу из радног односа од радног спора. Под парницом из радног односа подразумева се ужи појам у односу на радни спор. Но, без обзира на теоријско разматрање постоји низ ситуација у којима се радник може појавити у улози дужника. Најчешћи видови су када радник нанесе штету предузећу или трећем лицу па предузеће по начелу објективне одговорности за штету коју је радник учинио исту исплати и потом регресним потраживањем тражи повраћај исплаћеног од радника. У оваквим случајевима обавеза радника је да предузећу накнади штету, да врати одређени алат или друго средство рада које је присвојио али и да испразни стан или просторију коју је неовлашћено запосео. У свим случајевима примењују се општа правила Закона о извршном поступку која подразумевају ограничење средстава извршења и њиховог обима.

## Закључно разматрање

Промене које су наступиле у правно-политичком и економском животу заоштриле су питање тржишног концепта пословања али и тржишта радне снаге.

У оваквим околностима концепт социјалистичког самоуправног друштва потпуно је превазиђен те је сасвим јасно да је и Закон о извршном поступку потпу-

но неприлагођен новим околностима.

По нашем уверењу заоштрени тржишни односи с једне стране морају означити оштра правила игре за све учеснике радног односа. Неспорна је чињеница да су послодавци морали добити већа права ради боље организације посла и тржишног пословања али је у пракси то резултирало низом злоупотреба на рачун права радника. Нама се чини да овај други механизам заштите права радника није довољно прилагођен новим околностима, те да би у наредном периоду законска решења како Закона о радним односима али и процесних закона морала да прате новонасталу ситуацију. Јача улога синдиката се оправдано очекује у сфери заштите права радника. У поступку судске заштите сматрамо дужним формирње посебних судова, алтернативно посебних судских већа и одељења која би својом оспособљеношћу мањим бројем предмета и специјализацијом омогућила бржу и квалитетнију заштиту права радника. Процесни закони (ЗПП и ЗИП) морају исказати специфичности ових поступака пре свега у скраћивању рокова, смањивању формалистичког над суштинским као и специјализацијом судских већа за суђење у овим материјама.

## Поравнање у извршном поступку

Поравнање представља извршну исправу те се по нашем мишљењу у току извршног поступка не може закључити ново поравнање. Поравнање би представљало нову извршну исправу која би се могла спроводити у неком новом извршном поступку што би отезало у недоглед извршење донете одлуке. Ипак, у пракси постоје случајеви када се у току самог извршног поступка постигне споразум између повериоца и дужника око начина извршења или рокова. Уколико поверилац пристане на продужетак рока у коме ће се извршити исплата или се утврде месечни оброци исплата суд ће својим решењем констатовати такав начин извршења. Поверилац такође може умањити свој захтев уколико сматра да је задовољан износом који му у току извршног поступка понуди дужник. У току из-

вршног поступка странке се могу договорити, само око начина извршења судске одлуке али не могу мењати њену садржину или се што друго договарати.

Евентуални нови договор односно, другачији договор, морао би бити предмет другог поступка, а у постојећем извршном поступку би се само констатовало да се извршење неће спроводити по захтеву повериоца, односно извршни поступак ће се обуставити.

У свему овоме суд мора водити рачина и о члану 3. став 3. ЗПП-а који се сходно примењује у извршном поступку, јер странке не могу договорити нешто што је у супротности са принудним проп-

исима или нешто што је у супротности са правним или моралним нормама. Тако се нпр. радник не може одрећи под притиском или због неких обећања да му послодавац уплаћује доприносе код надлежног фонда пензијског и инвалидског осигурања или се на други начин не може одрећи оних права која су императивна у радном односу.

#### Л и т е р а т у р а :

3. Ивошевић: Извршење одлука о враћању радника на рад, ПЖ. 3/83

3. Ивошевић: Радни спорови у пракси

М. Петровић: Извршење на новчаним потраживањима Зборник радова, Крагујевац 78, стр. 325.

Сердар В.: Поступак извршења судских одлука о враћању радника на његово или друго радно место, ПП 6/76

Хадри К: Извршење судских одлука којима се радник враћа на рад, Нз. 3/79

Б. Старовић: Коментар закона о извршном поступку, Народна књига 1987.

Срећковић, Лукић: Приручник извршног поступка, Београд 1981.

Поповић, Ристић: Коментар Закона о извршном поступку 1998.

Н. Шаркић, Д. Рашић: Коментар Закона о извршном поступку СА 98.

Н. Шаркић, Д. Рашић: Обезбеђење повериоца у извршном поступку

## МИШЉЕЊЕ МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

### П и т а њ е:

Да ли се школске исправе стечене у Републици Српској и у школама Републике Српске Крајине морају нострификовати?

Ово питање је нарочито значајно општинским органима управе када треба извршити упис података о образовању у радну књижицу?

### О д г о в о р:

1. Све школске исправе које су издале школе, више школе и факултети из социјалистичких република бивше СФРЈ до 27.4.1992. године - дана конституисања СР Југославије, не подлежу нострификацији и еквиваленцији са јавним школским исправама стеченим у нашој републици. Наиме, одредба члана 250. бившег Устава СФРЈ гарантовала је исту важност јавној исправу стеченој на територији једне републике, односно покрајине, на територији друге републике или покрајине.

На основу овако стеченог права подаци о образовању се уносе у радне књижице као да је стечено у нашој републици.

2. Школске исправе које су издале школе, више школе и факултети у окупираним републикама бивше СФРЈ после 27. априла 1992. године подлежу нострификацији, и то: о завршеном поједином разреду и основној школи, као и поједином разреду и средњој школи нострификује Министарство просвете; диллому више школе одговарајућа виша школа, а факултети факултети. Тек након извршене нострификације податак о стеченом образовању може се унети у радну књижицу.

а) У Републици Србији се не захтева нострификација јавних школских исправа стечених на свим нивоима образовања у Републици Српској зашто ишло су наставни планови и програми усаглашени по предметима и обиму њихових садржаја. Осим наставних планова и програма постигнућа је сагласност и у вези са уџбеницима и условима у погледу степенa и врсте образовања наставника.

б) Школске исправе издате у школама Републике Српске Крајине после 27. априла 1992. године, а до 31.7.1995. године, у школама, вишим школама и фа-

култетима Републике Српске и Сремско-барањске области, ако су издате на прописаном обрасцу и оверене печатом школе, иако се могу признати. Уколико је, пак лице извршило конвалидацију школске исправе у одговарајућој школи у Републици Хрватској након успостављања хрватске власти, јавне исправе подлежу нострификацији.

3. Према сазнањима, у Бироу за расељена лица, а касније Комитету за заштитиу прогнаних и расељених лица, са седиштем у Београду, Моше Пијаде 8, налази се део евиденције коју су водиле службе матичних књижа оштина и коју су обавезно водиле школе. На основу њих и на основу изјава сведока Биро је издавао уверења. Та уверења немају карактер јавних школских исправа. Она би се могла прихватити само као привремени доказ о стеченом образовању у циљу запошљавања, али не и за упис у радне књижице.

4. Поједини оштински судови у нашој републици, у сходној примени чл. 136. и 137. Закона о основној школи и чл. 103. и 104. Закона о средњој школи (оба објављена у "Сл. гласнику РС", бр. 50/92), решавали су у ванпарничном поступку по захтевима избежних лица са територије Републике Српске Крајине, која су била без школских исправа о стеченом образовању у школама на територији бивше СР Хрватске и Републике Српске Крајине. Таква решања се признају јер замењују школску исправу и податке о њој утврђеном образовању уписују се у радну књижицу.

Исти се односи и на решења судова Републике Српске и Сремско-барањске области.

5. Дужни смо да напоменемо и податак да су се Министарству просвете обраћали појединци и јавна лица захтевајући проверу веродостојности појединих исправа стечених у Републици Српској, Републици Српској Крајини и Сремско-барањској области. Било је случајева да је у поступку провере утврђивано да подаци о образовању, односно о издатим јавним исправама нису постојали у евиденцији школа. Након таквих провера констатовали смо да је реч о исправама које нису веродостојне, односно поновачне.

Ова напомена може да послужи вишем органу као пример да у случају сумње у неку исправу, затражити проверу веродостојности.

(Мишљење Министарства просвете Републике Србије, бр. 611-00-1/99-01 од 4.X.1999)